

Bryd tabuet om kodødelighed

SIDE 2

Overvej 'plejer' i din slætsstrategi

SIDE 3

Mange sår efterafgrøde i majs for sent

SIDE 3

Foto: SEGES

”Vi vil skabe den arbejdsplads, vi gerne selv ville være på”

Susanne og Anders Just fra Thy organiserer arbejdstiderne på deres bedrift, så de tilgodeser medarbejderne. På den måde forsøger de at sikre, at de også kan rekruttere og fastholde kvalificeret arbejdskraft i fremtiden.

Hver femte landmand mangler medarbejdere. I 2019 var 22 pct. af arbejdskraften i landbruget udenlandsk, men tilgangen af udenlandske medarbejdere til Danmark er faldende. Samtidig kommer der færre unge ind på arbejdsmarkedet. Denne udvikling er bekymrende, for landbruget er i konkurrence med mange andre brancher om medarbejderne, og derfor vil det blive en udfordring i fremtiden at rekruttere og fastholde kvalificeret arbejdskraft.

Tilbyd attraktive arbejdspladser

”Der er behov for, at landmændene får fokus på at tilbyde attraktive arbejdspladser, så de fortsat kan rekruttere og fastholde dygtige medarbejdere,” fortæller Karen Tegllund, chefkonsulent i kompetenceudvikling ved SEGES. Hun var i 2019 med til at analysere landbrugets udfordringer med rekruttering og fastholdelse af medarbejdere. ”Analysen viste, at mange landmænd ikke er bevidste om eller arbejder målrettet med udfordringerne. Det kan være udfordringer som ikke at tænke langsigtet, når de rekrutterer, ikke at forventningsafstemme

med den nye medarbejder, manglende struktur på oplæringsforløbet, ikke at investere i medarbejdernes udvikling og dårlig organisering af arbejdstiderne i forhold til medarbejdernes familieliv,” opsummerer Karen Tegllund.

”Der er behov for, at landmændene får fokus på at tilbyde attraktive arbejdspladser.”

Karen Tegllund, SEGES

Plads til ugentlig fridag

Netop organisering af arbejdstiderne er noget, Susanne og Anders Just har fokus på. De har en mælkeproduktion med 220 køer og 200 hektar jord, hvor de beskæftiger to elever og en fodermester. Her har de ansatte morgenvagt fra 4-12 den ene uge, mens de arbejder 8-18 den modsatte uge. De arbejder hver tredje weekend, og så har eleverne en ugentlig fridag på en hverdag, mens fodermesteren har en fridag hver anden uge.

”Han synes ikke, at han har brug for så meget fri,” fortæller Anders Just om deres nye, hårdtarbejdende fodermester.

De er dog begge bevidste om, at det langt fra er alle, der vil arbejde solen sort.

”Man skal være indstillet på, at de fleste vil have 37-40 timer,” fastslår Susanne Just.

Giv medarbejderne ansvar

Hos Just-parret har de organiseret arbejdstiderne, så der er plads til et fritidsliv.

”Når man møder tidligt og har fri til middag, kan man sove et par timer og stadig være frisk til, når andre har fri fra arbejde,” forklarer Anders Just, og Susanne tilføjer:

”Og i den sene uge kan man godt lave noget om aftenen, for man skal først møde klokken 8 næste dag.

For dem har nøglen været at give medarbejderne ansvar.

”Man skal ikke kimse af det at vise sine medarbejdere, at man godt tør lade dem tage ansvaret. Det er ret vigtigt, for de kan 10 gange mere, end de selv tror,” pointerer Susanne Just og tilføjer, at hos dem har de fokus på, at alle kan udføre alle opgaver, så de kan dække hinanden af og bytte vagter mellem sig.

Læs mere om emnet og flere historier som Susanne og Anders Justs på www.seges.dk/ attraktivarbejdsplads.

Sæt fokus på kodødeligheden – og hav modet til at tage snakken

Vi skal alle have fokus på at sænke kodødeligheden – og turde tale åbent om det, selvom det er følsomt, lyder opfordringen fra kvægformand Christian Lund. De seneste år er udviklingen gået i den forkerte retning.

En lav kodødelighed er godt for både dyrevelfærd, arbejdsglæden og besætningens økonomi. Derfor er det et område, som der er god grund til at sætte fokus på. Ikke mindst eftersom den gennemsnitlige kodødelighed er steget de seneste år og i øjeblikket ligger på 5,6 pct. L&F Kvæg har imidlertid et mål om, at landsgennemsnittet skal ned på 3,5 pct. Og formand Christian Lund tøver ikke, når han skal svare på, hvorfor det er et af strategimålene:

”Vi skal alle have fokus på at sænke kodødeligheden, fordi vi har pligt til at gøre alt, hvad vi kan, for at passe bedst muligt på de dyr, vi har i vores varetægt. Men også fordi lav dødelighed giver større arbejdsglæde for både ejer og medarbejdere. Og så er det et område, som har stor betydning for det billede, vi tegner af vores erhverv udadtil. Endelig har lav kodødelighed også betydning for vores bundlinje, men det, synes jeg sådan set, er det mindste af det,” lyder det fra Christian Lund.

Har selv haft udfordringer på bedriften

Og det er ikke tomme ord fra formanden. På Christian Lunds egen bedrift i det sønderjyske, er der konstant fokus på dødeligheden.

”Vi har da haft udfordringer og har været over de 3,5 pct. Men med konstant fokus på egne data, og god sparring med dyrlægen, er vi kommet ned på ca. 3 pct. Men det er en løbende proces, og vi arbejder hele tiden på at blive bedre,” lyder det fra formanden. Han understreger, at det er vigtigt, at man tør tage snakken – ikke kun på bedriften, men også med kolleger, hvis kodødeligheden udfordrer.

“Det er et følsomt emne, men vi skal tale om det og lære af hinanden, så vi løfter sammen.”

Christian Lund

En fjerdedel ligger på 3,1 eller mindre

Ser man nærmere på statistikken, er der store udsving mellem bedrifterne. Halvdelen af alle landets malkekvægsbesætninger ligger med en kodødelighed på 4,9 pct. eller derunder, mens den dårligste fjerdedel ligger på 6,8 pct. og derover. Det er altså flertallet af bedrifterne, som skal rykke noget, hvis vi skal nå de 3,5 pct. Den

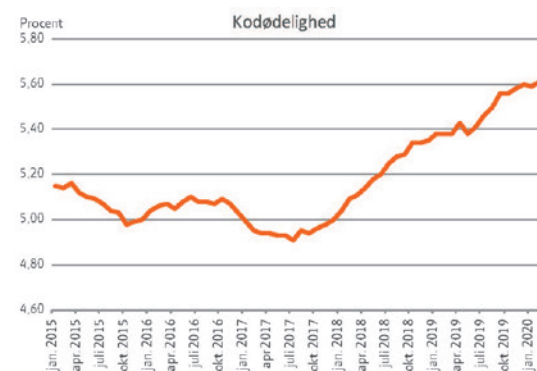

Formand for L&F Kvæg, Christian Lund: ”Lav kodødelighed har betydning for vores bundlinje, men det synes jeg sådan set er det mindste af det.” Foto: SEGES.

bedste fjerdedel af bedrifterne ligger på 3,1 pct. eller mindre. Det kan med andre ord godt lade sig gøre.

Hvordan ser tallet ud på din bedrift i forhold til besætninger, der ligner din? Det kan du se i DMS under Nøgletalstjek >Produktionstal > Sundhed > dødelighed.

UDVIKLINGEN I KODØDELIGHED DE SENESTE FEM ÅR (12 MÅNEDERS RULLENDE GENNEMSNIT):

Kilde: SEGES

/KIRSTEN MARSTAL, SEGES

Planlæg lagkageensilering, hvis der er meget kolde nætter, når du tager 1. slæt.

Tilstrækkeligt sukker er nødvendigt for, at mælkesyrebakterierne kan give en velkonserveret græsensilage uden smørsyre og med en god aerob stabilitet ved udtagning. Men et stort overskud af sukker i græsensilagen kan give store udfordringer. Et højt sukkerindhold kan sætte ekstra gang i varmedannelse i ensilagen, især hvis tørstofindholdet er rigeligt højt dvs. op mod 40 pct. tørstof og derover. Og er tørstofindholdet til den lave side, dvs. under ca. 30 pct., kan et højt sukkerindhold få græsensilagen til at skride ud af siloen som en gletsjer, fordi sukkeret gør ensilagen fedtet.

Det er kun i 1. slæt, at sukkerindholdet kan blive for højt. Det skyldes, at sukkeret ophobes i græsset, når der er meget kolde nætter flere døgn i træk. Høj sol om dagen sætter gang i fotosyntesen og dermed dannelsen af sukker, og hvis det er koldt om natten, hindres omsætningen af sukkeret, der derfor ophobes i græsset.

Fugtigt 1. slæt i max 1,5 meters højde

Hvis der har været nattefrost eller meget kolde nætter i to eller flere døgn i træk, kan det derfor være en god ide at planlægge lagkageensilering, hvor man lægger 2. slæt ind over den ene halvdel

Pas på ved højt sukkerindhold i 1. slæt

Høj sol om dagen og kolde nætter kan give et meget højt sukkerindhold i 1. slæt. Det kan give problemer med varmedannelse eller udskridning fra siloen.

og 3. eller 4. slæt ind over den anden halvdel af 1. slæt. Hvis græsset er til den fugtige side, dvs. under ca. 30 pct. tørstof, er det også vigtigt, at 1. slæt ikke bliver lagt ind i over ca. 1,5 meters højde, da der ellers er øget risiko for, at ensilagen kan skride ud af siloen. Alternativet kan være at udsætte skårlægning af 1. slæt, til der bliver mildere nattemperaturer. Men det kan være en risikabel strategi, fordi vi ofte kommer ind i en ustabil vejrperiode samtidig med mildere nattemperaturer.

/RUDLOF THØGERSEN, SEGES

Mange sår efterafgrøde i majs for sent

Efterafgrøde af alm. rajgræs sæt i 4 såspor med radsåningsudstyr og trykhjul på 12-rækket radrenser. Foto: SEGES

Kikser en hektar efterafgrøde, falder kvælstofkvoten med ca. 0,8 procentenheder.

Kom i gang med efterafgrøde i ordentlig tid og følg disse tips:

- Så efterafgrøden allerede, når majs har 5-6 blade.
- Radså med trykhjul i 4 såspor med 12 cm afstand eller 3 såspor med 18 cm afstand.
- Brug 6-10 kg pr. ha af alm. rajgræs, gerne halv diploid og halv tetraploid alm. rajgræs. Størst udsædsmængde ved dårlig såteknik, tørre forhold og stor andel tetraploid rajgræs. Tetraploid alm. rajgræs vokser hurtigere til end diploid alm. rajgræs, men har dobbelt så store frø og derfor halvt så mange frø pr. kg.
- Brug diploid ital. rajgræs ved sen såning af efterafgrøde, når majs har 8-10 blade.
- Bruger du en god såteknik, og sår efterafgrøden rettidigt, kan du forbedre efterafgrøden betydeligt ved at blande cikorie i – brug fx en blanding af 6-8 kg alm. tetraploid rajgræs og 0,5-1,0 kg cikorie pr. ha. Cikorie tåler skygge og trives forholdsvis godt i bunden af en tæt majsafgrøde.

Læg 25-30 kg kvælstof pr. ha ud langs rækkerne i forbindelse med radrensning, så kvælstof-forsyningen til majs er tilstrækkelig, selvom efterafgrøden bliver for kraftig. Det er særlig vigtigt, når kvælstofniveauet er lavt, fx i majs efter flere års majs- eller korndyrkning.

Miljøfokus-områder dur ikke i majs

Efterafgrøder, der skal opfylde kravet om miljøfokusområder (MFO), bør ikke sås i majs, da det er svært at opnå en tilstrækkeligt dækkende efterafgrøde i majs fra begyndelsen af september. Desuden forsinkes MFO-efterafgrøde i majs udbetalingen af støtten. MFO-efterafgrøde kan fx være kløverudlæg etableret i vårbyg til enten modenhed, grønkorn eller helsæd. Brak til erstatning af MFO-efterafgrøde er også en mulighed for nogle.

Ønsker man at etablere MFO-efterafgrøde i majs, bør det ske i en mark, som ikke bliver kraftig og tæt.

Der er en rimelig sikkerhed for, at efterafgrøden kan være dækkende fra begyndelsen af septem-ber, hvis man gør følgende:

- Vælg en majsmark, hvor der ikke har været kløvergræs inden for de seneste 2-3 år
- Vælg en tidlig majsstort

- Så 8-10 kg alm. rajgræs, gerne halv diploid og halv tetraploid når majs har 4 blade (ca. 4 uger efter såning). Radrensning erstatter anden sprøjtning, og efterafgrøden sås i forbindelse med radrensning eller umiddelbart efter. Benyt en såteknik, som sikrer hurtigt og sikker fremspiring, fx radsåning med tryk-hjul og dybdestyring. Cirka to uger efter såning af efterafgrøden kan der sprøjtes mod tokimbladet ukrudt.

I majsmarker efter kløvergræs kan sås 6-8 kg strandsvingel pr. ha senest 2 uger efter majsåning. Dette kræver dog arealer, der kan vandes, kløvergræs som forfrugt og intet behov for at bekæmpe græsukrudt.

Det er altid landmandens ansvar, at efterafgrøden opfylder kravene til MFO-efterafgrøder, uanset vejrforhold og om han har fulgt de anbefalede principper for etablering.

Læs mere i artiklen 'Efterafgrøder i majs' på landbrugsinfo.dk/planteavl/afgrøder/kernemajs og CCM-majs eller ved at scanne QR-koden herunder.

/MARTIN MIKKELSEN, SEGES

Overvej 'plejer' i din slætstrategi – 3. slæt bør målrettes opdrættet

Alt tyder på, at 1. slæt skal tages tidligere end normalt, og dermed kan der blive behov for seks slæt eller ændret slætstrategi.

Vinteren har været usædvanlig mild, og græsset vokser på livet løs. Alt tyder derfor på, at 1. slæt skal tages tidligere end sædvanligt. Derfor bør man overveje sin sædvanlige slætstrategi, hvor mange kører med fire ugers interval. Dels for at undgå ekstra høstomkostninger til et 6. slæt, dels fordi nye forsøg med slætstrategier viser, at selv med fire ugers interval bliver fordøjeligheden af 4. slæt for lav til højtydende malkekøer.

Sådan bør intervallerne ligge

Nye forsøg med slætstrategier viser nemlig, at faldet i fordøjeligheden af organisk stof er størst i 3. slæt. Kun ved et slætinterval på 21 dage mellem 2. og 3. slæt er det muligt at opnå en fordøjelighed af organisk stof over 76 pct. Derfor bør man overveje at øge slætintervallet mellem 2. og 3. slæt til 5-6 uger og målrette dette slæt til

opdrættet. Til gengæld viser forsøgene, at faldet i fordøjelighed af organisk stof ved 4. slæt er væsentlig mindre, og derfor vil en forlængelse fra 4 til 5 ugers slætinterval ikke ændre fordøjeligheden af organisk stof markant. Tilsvarende kan intervallet mellem 4. og 5. slæt med fordel øges, da temperaturen ofte er lavere på det tidspunkt, hvorfor faldet i fordøjelighed af organisk stof er meget lavt.

Intervallet mellem 1. og 2. slæt afhænger meget af, hvor tidligt 1. slæt høstes. Jo tidligere, jo større er græssets tendens til stængeldannelse til 2. slæt, hvorfor intervallet her bør reduceres til 3-4 uger. Derfor kunne en model til årets slætintervaller se sådan ud:

1. slæt – 4 uger – **2. slæt** – 5-6 uger – **3. slæt** – 5 uger – **4. slæt** – 6 uger – **5. slæt**

Forskel på blandinger

Forsøgene bekræfter desuden, at fordøjeligheden af organisk stof er højest i de hvidkløverbaserede blandinger. De kan med andre ord tåle et længere slætinterval og fortsat opnå en relativ høj fordøjelighed af organisk stof. Forsøgene viser også, at ændringen af fordøjeligheden næsten er ens mellem blandingerne. Det betyder, at en uge med ustadigt vejr medfører samme forringelse af fordøjeligheden i fx blanding 45 som blanding 35. Endelig viser forsøgene, at blandinger med stor andel strandsvingel som blanding 49, bør høstes markant tidligere end de øvrige blandinger for at opnå samme fordøjelighed. Du kan læse mere om forsøgene og de øvrige blandinger på landbrugsinfo.dk i *Oversigt over landsforsøgene 2019 s. 328*.

/TORBEN SPANGAARD FRANSEN, SEGES

Nu kan DMS beregne dit lagertab

Lagertab fra indlægning til udfodring kan være betydeligt. Ny funktion i DMS viser dig tabet på den enkelte stak direkte i Lagermodulet, når stakken er brugt.

Nu er det muligt at få beregnet sit lagertab i DMS. Du kan bruge beregningen til at vurdere dit grovfodermanagement omkring ensilering, udtagning og udfodring. Den nye funktion kræver, at du har systematiske registreringer af, hvad der er lagt ind og taget ud af Lageret i DMS. Selve beregningen sker automatisk, når du er færdig med en stak og lukker beholdningen. Beregningen er forskellen på det, som er lagt ind på lager (høstet udbytte), og det som er taget ud af lager (udfodret udbytte).

Et retvisende resultat forudsætter valide data. Ved høstarbejdet kan det være data fra brovægt eller data fra en kalibreret flowmåler på finsnitteren. I stalden vil der typisk være gode data på bedrifter i KvægNøglen eller bedrifter, der anvender foderudstyr fra CowConnect eller FoderTeknik.

Beregningen sker automatisk, når du er færdig med en stak og lukker beholdningen. Foto: SEGES

Aflæs tabet direkte i DMS

Der vil altid være tab på lager i tiden fra indlægning til udtagning, og tabet kan være stort. Tidligere undersøgelser på en række demobedrifter viste dog et gennemsnitligt tab på 4-5 pct. Det er altså muligt at holde tabet på et lavt niveau. Med den nye DMS funktion kan tabet på den enkelte stak aflæses direkte i Lagermodulet, når stakken er brugt.

Tabets betydning på grovfoderprisen

Grovfoder prissættes i forhold til udfodret udbytte, men handles ved høst. Derfor bør der altid indregnes et lagertab ved handel med grovfoder. I budgetkalkuler og standardpriser fra SEGES er der regnet med et lagertab på 5 pct. SEGES anbefaler, at de 5 pct. også anvendes ved handel med grovfoder. Den nye lagerfunktion

betyder dog, at man bedre kan skønne lagertabet og dermed anvende egne forudsætninger ved handel med grovfoder.

Bemærk, at hvis det høstede udbytte er opgjort ved opmåling af rumfang og et skøn for ensilagens densitet, vil opmålingen ofte være et skøn for den mængde, der er til rådighed for køerne, dvs. udfodret udbytte. I denne situation giver opgørelse af lagertab mindre mening.

Find beholdningsoversigten i DMS i menuen under Opfølgning > Lager

/PETER HVID LAURSEN, SEGES

Det er forår – så hold ekstra øje med kimtallet

Forår er ofte lig med stigning i kimtallet. Hvis du ikke vil med på den vogn, så tjek bl.a. vaskeautomat, varmtvandsforsyning og forbruget af rengøringsmidler nu.

Med forårets komme stiger udetemperaturen, og mange gange ser vi desværre også en stigning i kimtallet. Derfor er det en god ide at få tjekket de ømme punkter, hvor det ofte går galt, så bedriften ikke bliver en del af den kedelige statistik.

Tjek vaskeautomaten

Det gælder bl.a. malkeanlæggets og køletankens vaskeautomat. Få evt. lavet et servicetjek, så man er sikker på, at vandmængden er korrekt og dosering af rengøringsmidler svarer til leverandørens anvisninger. Doseringspumperne kan trænge til nye slanger, da de gamle godt kan have mistet deres elasticitet hen over vinteren. Man kan selv løbende tjekke forbruget af rengøringsmidler ved at mærke niveauet i dunke eller tromler op med en tusch og se, om det ugentlige forbrug er konstant.

Tjek varmtvandsforsyningen

Hold også øje med varmtvandsforsyningen. Kvalitetsrådgiverne oplever ofte, at der mangler varmt vand til rengøring af anlæg og tank. Elvandvarmere skal jævnligt tjekkes for, om de er i orden. Mange har to eller flere beholdere, der ofte er serieforbundet. Her kan det være svært at opdage, om der er gået et varmelegeme i en af beholderne. Det vand, der kommer ud til at begynde med, har en høj temperatur. Men der er måske kun 250 liter varmt vand i systemet mod de forventede 400 liter, fordi det ene varmelegeme mangler. Kontroller det et par gange om året ved at tømme beholderen, samtidig med at vandets temperatur måles. Brug en spand og et termometer. For hver spand, der tappes ud måles temperaturen, og når temperaturen kommer under 60° C, er der ikke mere varmt vand tilbage i beholderen. Antallet af spande angiver,

Det er let at tjekke mængden af varmt vand ved hjælp af en spand og et termometer. Foto: SEGES

hvor mange liter varmt vand der er til rådighed til rengøring.

Hav eventuelt separat vandforsyning

Endelig skal man også være opmærksom på ændrede rutiner i stalden. Specielt hvis man anvender den samme varmtvandsforsyning til forskellige formål, fx rengøring af køletank og varmt vand til kalvemælk eller rengøring af skåle. Hvis tidspunktet falder sammen med vask af malkeanlægget, er der måske ikke varmt vand nok til begge dele. Det anbefales derfor at have separat varmtvandsforsyning til malkeanlæg og køletank, så man altid har den nødvendige mængde varmt vand til rådighed.

/HELGE KROMANN, SEGES